

BABÜR ŞAH

FLORA ANNIE STEEL

BİYOGRAFİK ROMAN

Türkçesi
İlhan YILDIZ

BABURŞAH

Flora Annie Steel

Flora Annie Steel (1847-1929)

İngiliz yazar, romancı, hikâyeci. İngiltere'de Londra, Sudbury, Middlesex'de doğdu. Pencap'taki devlete ait ve devlet destekli özel okullarda müfettişlik yaptı. 22 yıl Hindistan'da yaşadı ve Hindistan tarihi, özellikle de İngiliz idaresi altındaki Hindistan tarihi hakkında kitaplar yazdı. 1867'de, İngiliz idaresindeki Hindistan'da görev yapan Henry William Steel ile evlendi. Hindistan'daki yerel yaşama derin bir ilgi duydu ve Hindistan hükümetinin eğitim reformlarına gitmesi yolunda çaba harcadı. Kadınların eğitimine yönelik faaliyetleri sayesinde, Hint yaşamı ve Hintlilerin karakteri hakkında özel bir kavrayış edindi. Steel, kızının doğmasıyla birlikte, Hintli kadınlarla daha fazla bağlantı kurdu ve onların dilini öğrendi. Hint yerel el sanatlarını destekledi ve bazı Hint halk hikâyelerini derleyip yayımladı. 1889'da ailesiyle birlikte İskoçya'ya göçüp yazmaya orada devam etti. En iyi bazı eserlerini, 1911 tarihli Britannica Ansiklopedisi'nde de belirtildiği üzere, *from the Five Rivers* ve *Tales of the Punjab* adlı hikâye kitaplarında topladı. *On the Face of the Waters* (1896) romanı, 1857 tarihli Hint Ayaklanması'ndaki bazı olayları betimlemektedir. *The Hosts of the Lord* (1900) adlı kitabı, Hint misyonerleriyle ilgili İngiliz-Hint yazarlar tarafından yazılmış en iyi kitaplardan biri olarak kabul edilmektedir.

BABURŞAH

Flora Annie Steel

Türkçesi:
İlhan Yıldız

Cümle Yayınları 61

Hatıra Dizisi 16

•

Yayın Yönetmeni: Muhsin Mete

•

Kitap Editörü: Mehmet Can DOĞAN

•

BABÜR ŞAH/Flora Annie STEEL

Özgünü Adı: King-Errant

•

Teknik Hazırlık

Kelime Yayıncılık

•

Kapak ve Sayfa Tasarımı

Sarakusta

www.sarakusta.com.tr

•

© *Bu kitabın tüm yayın hakları, yazarıyla yapılan sözleşme gereğince,*

Kelime Yayıncılık'a aittir.

•

Birinci Baskı, Ağustos 2017

ISBN: 978-605-9147-53-8

•

Kelime Yayıncılık Reklam Tic. Ltd. Şti.

Sertifika No: 31337

Reşit Galip Cad. Hatır Sok. Nu: 23/2 06700 GOP / ANKARA

Telefon: (0312) 437 08 85-437 08 86 Faks: (0312) 437 08 87

•

www.cumleyayinlari.com

e-posta: bilgi@kelimeyayincilik.com

•

Baskı: Dumat Ofset Matbaacılık San. Tic. Ltd. Şti.

www.dumat.com.tr

•

Cümle Yayınları, Kelime Yayıncılık'ın tescilli markasıdır.

İÇİNDEKİLER

Ön Söz / 7

Birinci Kitap

“TOHUM ZAMANI” 1493’ten 1504’e / 9

İkinci Kitap

“TOMURCUK ZAMANI” 1504’ten 1511’e / 135

Üçüncü Kitap

“MEYVE ZAMANI” 1525’ten 1530’a / 233

Ön Söz

Bu, ne bir romandır ne de bir tarih kitabı. Yalnızca, bir kişinin kendi anılarından yola çıkılarak oluşturulmuş bir yaşam öyküsüdür.

“Tamirci, terzi, asker, denizci, çelebi, eczacı, rençper, soyguncu.” Böyle uzayıp giden bir liste.

Bu kitabın kahramanı, birbirinden bunca farklı kişilikleri kendisinde barındırdığını iddia edebilirdi, zira yanlışlıkla Büyük Moğollar olarak adlandırdığımız hanedanın ilk üyesi olan, Hindistan hükümdarı ve Babür olarak bilinen Zahirüddin Muhammed, aynı anda hem bir şairdi hem de ressam, asker, sporcu, çelebi, müzisyen, dilenci ve şahtı.

On beşinci yüz yılın sonunda, on altıncı yüz yılın başında, bugüne değin bir insanın yaşamış olduğu en maceralı hayatı yaşadı ve hayatını kayda geçirdi.¹

Ben, bu kayıt üzerinde çalıştım. Sık sık satır aralarını okuyarak, yer yer gerçek olması muhtemel ayrıntıları ekleyerek; erdemlerini ve hatalarını, başarı ve başarısızlıklarını her zaman aynı tavizsiz dürüstlük, haysiyetli üslup ve nüktedanlıkla yazan, bu sevimli, çok yönlü ve uçarı ruhu elimden geldiğince hatasız şekilde yansıtmaya çalıştım.

Kristal Kâse hadisesi ve Muhammed Peygamber’in Ayşe’y-

¹ Babür (1483-1530): Babür’ün soyu, baba tarafından Timur’a, anne tarafından ise Cengiz Han’a dayanmaktadır. Babasının ölümünden sonra, 1494 yılında 11 yaşındayken, Fergana’da tahta çıkmıştır. Babür, 1519’da Hindistan seferlerine başlamış ve 1526’da Delhi Sultanlığı’na son vererek, bugünkü Afganistan, Pakistan, Bangladeş ve Hindistan’ı içine alan Büyük Babür İmparatorluğu’nu kurmuştur. Çağatayca yazılmış olan Babürname adlı eserinde, Babür, kişisel hayatının ve fetihlerinin ayrıntılarını oldukça sade ve etkileyici bir üslupla anlatmıştır. Bu kitap, günümüze kadar pek çok dile çevrilmiş olup halen edebî ve tarihi nitelikleriyle, bir başyapıt olarak kabul edilmektedir.

le evliliğiyle kıyaslanabilecek olan, Babür'ün Maham ile gerçekleştirdiği sonraki evliliğinin ayrıntıları, tamamen hayalidir. Gerçeklięi kuşku gütürmez olan bu evlilik ile, küçük kuzeni Masume'nin yaşadığı, acıklı şekilde kısa süren aşk hikâyesinin zaman olarak çakışması konusuna bir açıklama getirme ihtiyacı hissettim, zira Babür her şeyin ötesinde duygusal yönü ağır basan bir insandı. Hayal gücümün, kahramanımızın yaşamının genel seyriyle uyumlu olduğuna inanıyorum.

Eęer öyle değilse, eminim kendisi beni affedecektir. Yařarken o kadar çok kişiye affetti ki ölümünden sonra da en büyük hayranını affetmekten geri durmayacaktır.

F. A. STEEL

Birinci Kitap

“TOHUM ZAMANI”
1493'ten 1504'e

1. Bölüm

*Büyük başarısızlığın, küçük başarıların sınırlarını kale
almadığını bilirim.*

Lewis Morris

Bahar güneşinin altında, müstahkem Andican kenti sıcaktı.² İçkaleenin dışında, kapı eşliğinden başlayarak, Fergana Hanlığı boyunca hızla akan Seyhun'un bir kolu olan Kara Nehir'e kadar uzanan yonca tarlasında, bazı erkek çocuklar ve adamlar uzuneşek oynuyorlardı.

"Bir Eşrefi altınına iddiaya girerim ki düşüyor!" diye bağırıyor oyuncuyu izleyenlerden biri.

"Ben de bir dirhem altınına iddiaya girerim ki düşmüyor!" diye karşılık verdi açık yürekli bir tabiata sahip olan, temiz ve geniş yüzlü, diğer bir kişi.

İlki, birinciliğe aday olmasından dolayı, herhangi bir memnuniyetsizlik duymaksızın, "İşte! İş bitti diyorum size." diye devam etti.

Babür'ün fazladan bir gayretle yere düşmekten kurtulduğunu görerak, "Hayır, hiç de değil!" dedi ikincisi neşeyle.

"Ona ve bahtına güven! O, Babür; tamam mı! O, mutlaka yener!"

Geniş bacaklarıyla bir kurbağa gibi sıçrayarak, çimenlik patika üzerinde, dayanıklılık derecesi gözetilerek sıralanmış bir dizi rakibinin üstünden atlamayı başarıp sonuncu kişiyi yere yıktığında, beyaz yonca tarlasına sevinç çılgınlıklarıyla serildi ve ona en büyük sevinç gösterisini üvey kardeşi Noyan sergiledi. Nihayet

² Andican, o dönemde Fergana'nın başkentiydi.

Babür, mavi gökyüzünü neşeyle izlemek üzere, sırt üstü uzandı.

Babür, uzun ince bir çocuktuk, iyi gelişmiş ve bir Batılı'nın gözüyle bakıldığında en az on beş yaşında görünen, esnek uzun bacakları ile yaklaşık 1.80 cm boyunda yetişkin bir erkek olacak gibi duran bir çocuk. Bu küçük Fergana Hanlığı'nın görünürdeki varisi olan Babür, yalnızca on iki yaşındaydı. Bununla birlikte, Babür'ün yüzünde olağanüstü derecede kararlı bir ifade vardı; orada yoncaların arasında dururken, yaşının çok ötesinde bir kararlılık... Öyle ki kendi varlığıyla oynadığı oyunların arasına, kendisi ile gündelik yaşamın arasına bir şey girmişti. Bu şey, çoğu defa engin mavi gökyüzünün görüntüsüyle, mavi bir nehrin daralan ağzıyla ya da o nehrin üzerindeki bir çiçeğin görüntüsüyle ona gelen bir şeydi.

Ne muhteşem. Hakikaten de içinde uzuneşek oynadığı bu dünya ne müthişti! Uzandığı yonca tarlası ne tatlı kokuyordu ve ne kadar yumuşaktı! En ufak bir yeşilliğin bile görünmesine imkân vermeyen beyaz, tüylü çiçeklerle dolu bir kuzu postu gibiydi.

Bir kuzu postu! Bu iyi bir betimlemeydi.

Gökyüzü, yazın insanların mor hanedan kumaşlarını dokuma işiyle uğraşmadıkları zamanlarda, yüksek tepelerden aşağılara getirdikleri firuzeler gibiydi; ki bu nasılsa onun zihninde solgun mavi ile karışmış haldeydi. Neden bu ikisinin, ona dağ yamaçlarındaki renkli lâleleri anımsattığı ise, bir güzelliğin bir diğerini anımsatması dışında, tam bir muammaıydı. Bu şartlar altında, herkesin de bildiği gibi dünyanın uç sınırlarında yer almakla birlikte, Fergana bölgesinde hâfıza sınırsızdı ve orada her şey fevkalade keyifliydi.

Delikanlının ambere çalan kahverengi gözleri, Pamir Dağları'nın ardında saklı olan memleketinin vadileri aklına geldiği anda, birden koyulaştı.

Karla örtülü tepeleri, Batı hariç her yönü kaplamaktaydı; dereleri ve ayrıca güller kadar keskin olmasa da menekşeleri çok tatlıydı, ayrıca bereketli meyveleri vardı. Gerçekten de o kadar boldu ki meyveleri... Margilan şehrinde kayısıların çekirdeklerini

çıkartıp içine badem yerleştirmek gerçekten de harikaydı!

Babür'ün düşüncelerini bir an kesintiye uğratan “Kudretli Efendimiz!” diye bir ses duyuldu. “Haberlerim var! Kötü haberler!”

Sesin sahibi, soluk soluğa kalmıştı, endişeliydi. Babür bir anda dikkat kesilip ayağa fırladı. Önünde bir elçi vardı, hızla uzaklardan gelmiş bir elçi... Elinde mavi bir mendil vardı; demek o, ölüm elçisiydi.

Ölüm? Bu muhteşem ve keyifli dünyada ne inanılmaz şey! Aniden onu can damarından yakalayan bir keder dalgası vücudunda yol bulurken, onun o çocuk kalbini âdeta durdurmuş gibiydi.

“Pekâlâ?” diye sordu kısık ve dumanlı bir sesle. Cevap, tokat gibi patladı; boğuk ama sersemleticiydi. “Babanız, Şah Hazretleri!”

Ah, babası! Bu durumda Babür, şimdi Şah'tı! Ve bu fark edişin aciliyeti içinde, inanmama hissi galip geldi.

“Ama nasıl?”

Diğerleri dinlemek için etrafa toplandığında, o başı çıplak bir hâlde, olaya inanmadan orada öylece dikilmiş duruyordu.

Oldukça yalın bir trajedi söz konusuydu. Babası Şeyh Ömer, Aksı Kalesi'nin³ aşâğısında dik dağ yamacında taklacı güvercinlerini besliyordu. Onların mavi gökyüzünün boşluğundaki süzülüşlerini izlerken ayağının altındaki zemin çöküp nehrin kıyısındaki kayalıklara doğru kaydığında, güvercinlere altın rengi yemler atıp onların sevimli soytarılıklarını izlemekle meşguldü. Hepsi buydu. Küçük dinleyici topluluğunun yüzünden dehşet okunuyordu. Ama Babür, hikâyeyi korkulu bir üzüntüyle duyduğu o anda, dehşete düşmüş güvercinlerin beyaz kanatlarını ve onlardaki ürkmüş ruhu görüyor gibiydi.

Ne yana? Gitti!.. Bir daha görülmemek üzere... Oysa şimdi onu ne kadar berrak şekilde görebiliyordu... Nüktedan ağzını çevreleyen, kısa ama kuvvetli, sert sakallarını... Uçları uzun,

³ Aksı, şu anki Namangan şehri yakınında bir kale idi.

büklümsüz sarığını... vücudunu sıkıca saran ceketinin dikişleri sık sık patladığında, etraftaki çocukça kıkırdamalara nasıl sinirlendiğini...

Boş düşünceler için gelen ani bir pişmanlık dalgası, oğulun hâfızasına babasının nezaketini getirdi... Ayrıca, babası iyi bir sporcuydu ama belki kötü bir atıcı... Yine de yumrukları olağanüstü güçlüydü, öyle ki vurduğu herkesi yere devirirdi.

Bu sonuncusu, daha da değerli bir bağın anısını hatırına getirdi.

“Annem?” diye sordu çocuk, “Annem nasıl?”

Sonra duymuş olduğu şeyin gerçek anlamı birden kafasına dank etti. Kısa ve keskin bir şekilde ağladı ve tatlı kokulu, beyaz yonca tarlasına yüzükoyun uzandı.

Lezzetli hayatın bütün neşesi ondan uzaklaşmıştı.

Ona âdeta tapan üvey erkek kardeşi Noyan, Babür’e baktı ve gelip yanına çömeldi.

“Allah’tan gelen bir şey işte, Efendim.” diye mekânîk bir şekilde mırıldandı. “Hoca Gazi öyle söylüyor, o bir ermiş.”

Ermişlik meselesi, ölümün beraberinde getirdiği yoksunluk ile ilk kez yüz yüze gelen genç kalbi şu anda alakadar etmiyordu.

O arada haberleri dinlemek üzere toplanan aksakallar, geniş yüzlü saray mensupları ve diğer birtakım kişiler, kuşku içinde birbirlerine bakınıyordu.

Yapılması gereken en uygun şey neydi? Zaman sıkıntı zamanıydı. Yeni şahları hayli gençti. Semerkant Şahı, Taşkent Şahı ve ayrıca şahın amcaları, çoktan savaş yolundaydılar. Semerkant Şahı, saldırı mesafesindeydi ve alınan yeni ölüm haberi, onları duraksatmak yerine, hareketlerine daha da hız katacaktı.

Böyle bir durumda, tepelere sığınmak akıllıca olmaz mıydı? En azından, valilerin en sadığı olan Kâsım Bey ve danışmanların en kurnazı olan Hasan Yakup cepheden çağrılana kadar.

Etrafındakiler hâlâ düşünme dursunlar, henüz o yaşta bile zapt edilemeyecek olan Babür, güneş yanığı yanaklarındaki gözyaşı henüz kurumamışken, birden ayaklandı. Sesi güçlü ve gürdü.

“Haydi beyler, atlarınıza!” diye haykırdı. “Hanlığımı kurtar-

maya gidiyorum!”

Dudağından bu sözcükler dökülmeden hemen önce, sağrısı dar ve dik, boynu eğik, Züleyha adındaki Türkmen kırsağına binmişti bile. Henüz iki dakika bile geçmemişti ki şehrin alçak kemerli kapısından hızla geçişleriyle birlikte, atların toynak sesleri kulaklarda yankılandı. Süvariler, atlarının eyerine doğru eğilerek, âdeta bir atkuyruğu ve yele seli hâlinde oradan geçtiler. Türkmen süvarilerinin çölgükları bu şekilde pek çok kere gök kubbede yankılanmıştı, nitekim o günlerde hayat uzun bir savaş ve savaş söylentisinden ibaretti.

Babür, içkalenin yüksek düzlüğü üzerinde atının dizginlerini çekerken, Şıram Tagayı ona doğru atıyla yaklaşıp, “Şah Efendimiz!” dedi, “Orada ölüm var! Amcalarınızın niyeti bozuk. Siz bizimle tepelere gelin.”

Delikanlı, bir an tereddüt etti ve gözleri, dağların ardındaki uzak mavilikleri aradı.

Orada hiç şüphesiz güvenliydi fakat ya bilinmeyen o devasa büyüklük-Hanedan?

Bununla ilgili idealleri yoktu. Beyliği kabul edecek şekilde bile yetiştirilmemişti. O günlerde idareyi devralma hakkı çok belirsizdi ve hiçbir şekilde öngörülemezdi. Ama şu anda kendisine çok yakın görünüyordu. Peki ya kaybederse?

Etrafındaki yüzler, hâlâ endişeliydi; onlar, yaşlı ve tecrübeli insanlardı. Kendisi ise ne kadar da gençti! Bunu kendi dışında kimse bilmiyordu. Bu düşünce aklına geldiğinde, yüreğinde annesinin şefkatli sevgisinin özlemiyle hıçkırma hıçkır ağlamak istiyordu.

Sonra kendisine korkmadan içeri girmesini teklif eden bir haberci geldi kaleden koşarak.

“Bu bir tuzak, efendim!” diye tepki gösterdi Şıram Tagayı. “Güvenlik, bizim tarafımızdadır.”

Diğerleri de onu destekledi; böylece delikanlı, güneşte oturmakta olan yaşlı bir adam ak sakalını sıvazlayarak ona bazı ipuçları bahşeden şans sözleri mırıldanana kadar, tereddütte kaldı.

“Olan her şey Tanrı’dandır, ermişlerin de dediği gibi.”